

Anna Trębska

Polonistyka na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu

Biuletyn Polonistyczny 30/3-4 (105-106), 122-130

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jąca sesja tłumaczy literatury polskiej na język czeski, prowadzona przez doc. O. Bartoša, w której uczestniczyło kilkadziesiąt osób zainteresowanych propagowaniem polskiej literatury i języka. W Ośrodku Kultury Polskiej znajduje się ogólnie dostępna biblioteka literatury w języku polskim ok. 13 tys. tytułów oraz księgarnia sprzedająca polskie wydawnictwa książkowe i czasopisma.

Zofia Tarajło

POLONISTYKA NA UNIWERSYTECIE PALACKIEGO W OŁOMUŃCU

Ołomuniec posiada drugi najstarszy uniwersytet na ziemiach czeskich. Uczelnia ta powstała w 1566 r. i od początku stanowiła ważny ośrodek umysłowy. Przybywali tu studiować słuchacze nie tylko z Czech i Moraw, ale i z innych państw, w tym z Polski.

W swej kilkunastowiecznej historii uniwersytet przechodził różne koleje losu, aż w 1855 r. decyzją władz austriackich został całkowicie zlikwidowany. Na odnowienie musiał czekać aż 90 lat. Stało się to bowiem dopiero po drugiej wojnie światowej, kiedy to 21 lutego 1946 r. Tymczasowe Zgromadzenie Narodowe Czechosłowacji wydało specjalną ustawę, na podstawie której było możliwe wskrzeszenie uniwersyteckich tradycji Ołomuńca.

Historia ołomunieckiej polonistyki zaczyna się w 1947 r. Pierwsze dyplomy, na których język polski figuruje jako specjalność podstawowa, wydano na Uniwersytecie Palackiego w początku lat pięćdziesiątych. Od tamtych czasów do chwili obecnej

mury uczelni opuściło 78 polonistów. Niektórzy spośród absolwentów pracują na uczelni (Maria Sobotková, Edward Lotko) i kształcą w dziedzinie polonistyki następne pokolenia. Inni znaleźli zatrudnienie w redakcjach czasopism i wydawnictw, w instytucjach handlu zagranicznego, w biurach przedsiębiorstw turystycznych, a także w szkolnictwie, głównie na terenie Śląska Cieszyńskiego.

Kształcenie nauczycieli dla szkół polskich pociągnęło za sobą konieczność intensywnego związania uczelni z terenem, z działalnością praktyczną. Toteż ołomuniecka kadra polonistyczna uczestniczy w opracowywaniu podręczników i pomocy naukowo-metodycznych, tak bardzo potrzebnych nauczycielom uczącym w szkołach średnich i podstawowych z polskim językiem wykładowym.

Od początku istnienia udało się ołomunieckiemu środowisku polonistycznemu utrzymywać żywe kontakty z polskimi ośrodkami naukowymi. Stypendia i staże w Polsce, wymiana myśli i materiałów między uczelniami i naukowcami obu krajów, wykłady językoznawców i historyków literatury z Polski, współpraca z czołowymi pismami polonistycznymi, to wszystko miało pozytywny wpływ na rozwój polonistyki w Ołomuńcu.

Bardzo duże znaczenie dla ośrodka polonistycznego miał również fakt, że od 1957 r. pracuje w Ołomuńcu (na podstawie umowy kulturalnej między Polską i Czechosłowacją) lektor zagraniczny. Obecnie już siódmy lektor z Polski objął to stanowisko¹.

Na początku lat siedemdziesiątych między Uniwersytetem Pałacowego w Ołomuńcu a Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zostały nawiązane przyjacielskie kontakty. Owocem ich (również w zakresie polonistyki) były wspólnie organizowane sympozja naukowe i wspólnie redagowana księgi zbiorowe referatów.

W latach 1975-1977 pod patronatem komisji gramatycznej Międzynarodowej Komisji Sławistycznej odbywały się na UP kolokwia czeskich i polskich lingwistów poświęcone współczesnej czeskiej i polskiej gramatyce, przynoszące obu stronom wiele cennych naukowych rozwiązań.

Rok 1976 rozpoczyna tradycję Dni Przyjaźni Czechosłowacko-Polskiej w Ołomuńcu. Od tej pory corocznie pod koniec marca odbywają się tu imprezy kulturalne z udziałem polskich artystów, konferencje naukowe dotyczące literatury i językoznawstwa polskiego, organizowane są wystawy popularyzujące sztukę polską, koncerty muzyki, wieczory poezji, wyświetlane są polskie filmy. Przedstawiciele ośrodka polonistycznego UP zawsze biorą aktywny udział w tych dniach.

Na Uniwersytecie Palackiego pod koniec lat siedemdziesiątych zostało zainicjowane jeszcze jedno przedsięwzięcie polonistyczne o dużym znaczeniu, a mianowicie Ogólnokrajowe Konferencje Polonistów Czechosłowackich. Pierwsza taka konferencja odbyła się 17 marca 1978 r. Zainaugurował ją ówczesny ambasador PRL w Czechosłowacji, zaś zaproszeni z Polski naukowcy (W. Lubas - UŚl., oraz S. Jaworski - UJ) wygłosili referaty. Głównym celem tego spotkania była ocena współczesnego stanu, potrzeb i perspektyw polonistyki uniwersyteckiej w Czechosłowacji. W referatach przedstawiciele poszczególnych ośrodków polonistycznych z Czechosłowacji i w dyskusji podkreślono, że w końcu lat siedemdziesiątych panowała pewna stagnacja w rozwoju filologii polskiej w ČSR. Stanowiło to wyraźny kontrast z dynamicznym rozwojem bohemistyki czy słowacystyki na niektórych uniwersytetach w Polsce (np. w Warszawie, Krakowie i Katowicach). Najważniejsze dezyderaty konferencji zostały sformułowane w liście adresowanym za pośrednictwem rektora UP do czeskiego Minister-

stwa Szkolnictwa w Pradze i słowackiego w Bratysławie².

W 1981 r. odbyła się druga konferencja. Tym razem miejscem spotkania czechosłowackich polonistów była Bratysława. Przedmiotem konferencji była problematyka udoskonalenia metod nauczania i wymiana doświadczeń w dziedzinie językoznawstwa. (Materiały z tej konferencji nie ukazały się drukiem.)

Trzecią Ogólnokrajową Konferencję zorganizował w 1984 r. Pedagogiczny Fakultet w Ostrawie. W czasie tego spotkania omawiano między innymi plany wydawnicze poszczególnych środowisk polonistycznych, dyskutowano o unowocześnieniu programów nauczania języka polskiego i polskiej literatury na uniwersytetach (materiały z tej konferencji zostaną wydane). W drugiej i trzeciej Ogólnokrajowej Konferencji Polonistycznej wzięli udział również wybitni poloniści z Polski. W Bratysławie był obecny prof. M. Szymczak, natomiast w spotkaniu ostrawskim wzięła udział prof. B. Bartnicka.

Rozwojowi i perspektywom czechosłowackiej polonistyki zostanie poświęcona czwarta z kolei konferencja, która odbędzie się w 1987 r. w Pradze.

Ogniwem łączącym poszczególne konferencje są co roku organizowane ogólnokrajowe robocze spotkania polonistów odbywające się w ramach Dni Przyjaźni Czechosłowacko-Polskiej w Ołomuńcu pod nazwą "Sławistyczny Dzień". Ostatnie spotkanie odbyło się 13 marca 1986 r. Obok przedstawicieli poszczególnych ośrodków polonistycznych w Czechosłowacji byli na nim obecni również goście z Polski. Doc. S. Grabias (UMCS) zaznajomił zebranych z socjolingwistycznymi perspektywami badań w zakresie ekspresywności języka, a doc. J. Święch (UMCS) mówił o zdobyczach współczesnej literatury polskiej. Obecni na konferencji przedstawiciele polonistyki z Bratysławy, Brna, Pragi i Ołomuńca informo-

wali o swych naukowych planach na najbliższą pięciolatkę.

Do najważniejszych publikacji, jakie mają ukazać się w ośrodku praskim w latach 1986-1990, należy "Zwięzła gramatyka polska", przygotowywana przez T. Beštę, "Kształt polskiej prozy 20-lecia" autorstwa O. Bartoša i J. Pilařa, a także kolejne wznowienie "Dziejów literatury polskiej" K. Krejčego, które O. Bartoš uzupełnił wstępem o współczesnej literaturze polskiej.

Bratysławscy poloniści natomiast w najbliższych latach koncentrować się będą przede wszystkim na leksykografii i leksykologii. W przygotowaniu jest "Polsko-slovenský slovník" (M. Pančiková, M. Servátka), "Slovník frazeologismů" (M. Servátka we współpracy z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach) oraz podręcznik języka słowackiego dla studentów polskich. Z dziedziny literatury ukaze się "Recepcja pol'skoj literatúry na Slovensku v r. 1890-1980".

Poloniści z brneńskiego uniwersytetu przygotowują podręcznik uniwersytecki "Nástin dějin polského divadla" (J. Pelikan) i podręcznik stylistyki polskiej (J. Pelikan, K. Pelikánová). Dla polonistów i bohemistów, którzy uczą się języka polskiego w ramach wybranego języka słowiańskiego, przygotowuje się podręcznik "Język polski dla Czechów" (I. Hrabětová).

Pedagogiczny Fakultet w Ostrawie posiada jako jedyną placówkę naukową w CSRS studium języka polskiego jako języka ojczystego. Dlatego też ostrawska polonistyka jest w ścisłym kontakcie ze szkołami podstawowymi i średnimi z polskim językiem wykładowym. Na potrzeby tych szkół przygotowywane są w tym ośrodku podręczniki i prace metodyczne. Ostatnio ostrawscy i ołomunieccy poloniści podjęli się opracować uniwersalny podręcznik języka polskiego dla wszystkich typów średnich szkół

z polskim językiem wykładowym. Plany naukowe ostrawskich polonistów odnoszą się głównie do opracowania czesko-polskich stosunków literackich, przede wszystkim w XIX w. (J. Korzenny), a także koncentrują się wokół ludowej prasy i folkloru Śląska Cieszyńskiego (D. Kadłubiec).

Poloniści z katedry bohemistyki i sławistyki fakultetu filozoficznego UP w Ołomuńcu w minionych latach zajmowali się typologiczną konfrontacją języków słowiańskich. Efektem tych badań były (oprócz artykułów i studiów w czasopiśmie) dwie prace: skrypt E. Lotki "Polština a čeština z hlediska typologického" (1981) i tegoż autora "Polština a čeština v překladatelské a tlumočnické praxi" (wydanie nakładem wydawnictwa Profil w 1986 r.).

W planach wydawniczych został umieszczony także skrypt E. Lotki "Zdrádná slova v polštině a češtině" (Ołomuniec 1986). W najbliższym czasie uwaga pracowników ołomunieckiej polonistykii będzie się koncentrować na badaniach porównawczych języka polskiego z czeskim na płaszczyźnie tekstu, w obrębie leksykologii i syntaktyki (E. Lotko) oraz czesko-polskiej frazeologii (J. Jodas). Na seminariach literackich przygotowywane są następujące prace: "Antologie textů ze staropolské literatury" (E. Petru, M. Sobotková), "Vybrané kapitoly z dějin polské literatury od nejstarší doby do pozitivismu" (M. Sobotková) oraz "Antologie polské prózy a poesie 19. a 20. století" (J. Jodas, H. Jodasová).

Tegoroczne ołomunieckie robocze spotkanie jeszcze raz potwierdziło konieczność ścisłej współpracy poszczególnych środowisk polonistycznych w ČSRS. Okazało się również, że należy jeszcze bardziej zacieśnić kontakty między polskimi i czeskimi specjalistami.

Program pięcioletnich studiów polonistycznych na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu w zakresie specjalności podstawowej obejmuje wykłady, seminaria i ćwiczenia z historii literatury polskiej, z fonetyki i fonologii, z gramatyki opisowej i historycznej, z historii i kultury języka, stylistyki, dialektologii, z historii Polski oraz historii kultury polskiej. W trakcie dwóch ostatnich lat studiów słuchacze biorą udział w specjalnych seminariach i wykładach poświęconych wybranym zagadnieniom historycznoliterackim oraz językowym. Podczas tych zajęć ustala się tematy prac dyplomowych. W ubiegłych latach poloniści opracowali między innymi tematy: Twórczość A. Mickiewicza, J. Słowackiego i Z. Krasińskiego (Analiza estetyczno-ideowa wybranych utworów); Twórczość K.K. Baczyńskiego w kontekście literatury polskiej i czeskiej; - Twórczość T. Gajcego w kontekście literatury polskiej i czeskiej; - Jerzy Harasymowicz i jego twórczość w kontekście literatury polskiej i czeskiej; - Przedstawiciele nurtu chłopskiego we współczesnej literaturze polskiej (twórczość Myśliwskiego, Redlińskiego); - Problematyka przekładu "Pamiętnika z Powstania Warszawskiego" M. Białoszewskiego; - Typologiczne konfrontacje języka polskiego z czeskim na poziomie syntaktycznym; - Typologiczne konfrontacje języka polskiego z czeskim na poziomie leksykalnym; - "Słowa zdradliwe" w języku polskim i czeskim.

W ramach studiów polonistycznych sporo czasu poświęca się również zajęciom służącym kształceniu praktycznej znajomości języka. Ich głównym celem jest wyrabianie u uczącego się kompetencji językowej zbliżonej do tej, jaką posiada rodzimy użytkownik języka. Osiąga się to poprzez ćwiczenia słuchu fonematycznego, rytmu wypowiedzi, intonacji, strategii słuchania, rozumienia i interpretacji komunikatów oraz ćwiczenia w redagowaniu

różnego rodzaju prac pisemnych, z przekładowymi włącznie.

Dużą pomoc w praktycznym nauczaniu języka stanowią podręczniki przygotowywane staraniem warszawskiego "Polonicum" oraz Instytutu Badań Polonistycznych UJ. Dzięki tym instytucjom oraz Polskiemu Ośrodkowi Kultury i Informacji w Pradze udało się skompletować na Uniwersytecie Pałackiego bogatą bibliotekę polonistyczną oraz liczne pomoce dydaktyczne: przezrocza, taśmy magnetofonowe z nagraniami artystycznych tekstów poezji i prozy, płyty z klasyczną muzyką polską, zbiór plansz przedstawiających polskie stroje ludowe.

Ośrodek polonistyczny w Ołomuńcu to grupa ludzi z inicjatywą i chęcią krzewienia języka i kultury polskiej w Czechosłowacji. To właśnie dzięki nim organizuje się w Ołomuńcu różne imprezy polonistyczne. Można tu wspomnieć chociażby o wystawach, poświęconych polskiemu plakatowi artystycznemu czy książce polskiej, spotkaniach z poetami tłumaczącymi polską literaturę i poezję (J. Pilař, J. Waczków), wieczorach filmów polskich.

Oprócz tego ołomunieccy poloniści występują jako tłumacze na posiedzeniach różnych komisji gospodarczych, podczas wizyt polskich państwowych i partyjnych delegacji, podczas ołomunieckiego festiwalu krótkometrażowych filmów oświatowych, prowadzą kursy języka czeskiego dla pracowników polskich pracujących w różnych zakładach przemysłowych Ołomuńca.

Za swoją aktywną działalność ośrodek polonistyczny w Ołomuńcu otrzymał w 1985 r. od rządu republiki CSRS i Centralnej Rady Związków Zawodowych honorowe wyróżnienie.

-----

¹ Jako pierwszy pracował tu Cezary Piernikarski (UW), następnie Barbara Bartnicka (UW), Zbigniew Książczak (UW), Andrzej Spyt (UJ), Anna Kiermut (UW), Maria Witkowska (UŁ), a

od 1985 r. Anna Trębska (UMCS).

² Por. "Materialy z prvního pracovního zasedání polonistu", Praha-Olomouc 1978.

Anna Trębska

POLONISTYKA W INALCO
(INSTITUT NATIONAL DES LANGUES ET CIVILISATIONS ORIENTALES)
W PARYŻU

Założona w 1669 r. przez Colberta Szkoła Języków Wschodnich w Paryżu, posiadająca dzisiaj prawa samodzielnej wyższej uczelni, jest placówką, w której polonistyka ma piękne tradycje. To właśnie w tej uczelni w 1918 r. utworzono pierwszą we Francji sekcję polonistyczną, której kierownictwo objął Henri Grappin (po wygraniu konkursu, do którego stanął m.in. Paul Cazin). Dzieło Grappina podtrzymywali godnie jego następcy: Etienne Decaux i Maria Szurek-Visti. Do tych tradycji nawiązuje także i kierująca od trzech lat sekcję polonistyczną w INALCO prof. Maria Delaperrière. Ale nie tylko tradycja wyznacza kierunek działań polonistyce w INALCO. W równej mierze kierunek ten wyznacza zapotrzebowanie na specjalistów wysokiej klasy. INALCO bowiem, w odróżnieniu od innych ośrodków polonistycznych we Francji, ma swoją - utrwaloną w świadomości Francuzów - specyfikę. Kształcił studentów przede wszystkim z myślą o przygotowaniu ich do służby w dziennikarstwie, w badaniach naukowych oraz w dyplomacji. Pełna samodzielność sekcji polonistycznej - jednej spośród osiemdziesięciu ośmiu działających w uczelni - pozwala tu poprzez ciągłe doskonalenie programu studiów w odpowiednim stopniu modyfikować specjalność dyplomu